

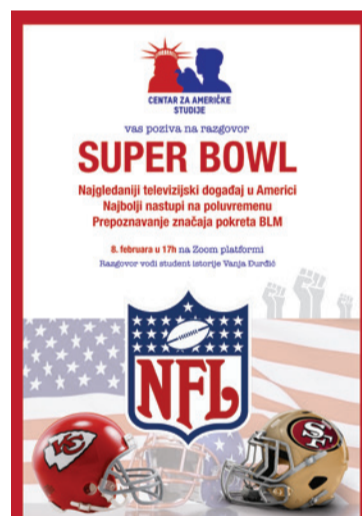
Vesti

Centar za američke studije se vraća sa letnjeg odmora, a pre nego što krenemo sa svojim daljim aktivnostima prisetimo se događaja koje smo organizovali u prvoj polovini 2021. godine.

Godinu smo započeli serijom razgovora „Moja Amerika“ u kojima smo do sada imali tri gosta. Sa novinarom i rok kritičarem Petrom Pecom Popovićem razgovarali smo o njegovim putovanjima po Americi i o uticaju američke rok muzike na domaću muzičku scenu. Zatim nam je Ivana Konstantinović, novinarka N1, pričala o svom američkom iskustvu i životu u Vašingtonu. U poslednjem u nizu razgovora serije „Moja Amerika“ razgovarali smo sa košarkašem Žarkom Paspaljem, koji nam je izneo svoja sećanja na Ameriku i karijeru u NBA ligi.

Pored toga, imali smo i dva sportska predavanja, jedno o **NFL**, a drugo o **NBA** ligi. Student istorije Vanja Đurđić upoznao nas je sa osnovama američkog fudbala i značajem najgledanijeg televizijskog događaja u Americi, „Super Bowl“. Sa istoričarem dr Vladimirom Todićem razgovarali smo o NBA ligi, o najpoznatijim košarkašima, ali i o značaju ove lige za srpski sport.

Takođe, prof. dr Dijana Metlić održala nam je sjajno predavanje o delu **Stenlija Kjubrika**, njegovim inspiracijama umetnošću i njegovim uticajem na svetsku kinematografiju.

Konačno, pred letnji raspust imali smo priliku da se okupimo uživo i da održimo našu treću **Nedelju američke kulture i društva**. Tema ovogodišnje radionice bile su značajne ličnosti iz američke istorije, a kroz njihove živote i delovanja dotakli smo se tema američke popularne kulture, političkih, društvenih i ekonomskih prilika, ali i rodnog i rasnog pitanja. Profesorke i profesori sa različitih odeljena na Filozofskom fakultetu pričali su nam o životima i uticajima ličnosti poput: Džona Kenedija, Frenklina Delana Ruzvelta, Pegi Gugenhajm, Amelije Erhart, Volta Diznija, Malkolma Iksa, Bila Grejema, Boba Dilana i drugih. Pored predavanja, imali smo priliku da posetimo Muzej Jugoslavija i zatvoreni depo sa fotografijama. Realizaciju Nedelje američke kulture i društva omogućila nam je Američka ambasada u Beogradu, kojoj naročito želimo da se zahvalimo na saradnji!

Pratite nas i dalje na našim društvenim mrežama (Facebook, Instagram i YouTube) i vidimo se na našim daljim aktivnostima u ovoj godini!

Rastko Petrović

Svestrani Rastko Petrović (1898–1949), pisac, pesnik, slikar, obeležio je svojim delom prvu polovinu XX veka. Bio je rođeni brat proslavljene slikarke Nadežde Petrović. Na Petrovićevo formiranje snažno su uticali kontakti sa predratnom beogradskom kulturnom elitom u porodičnoj kući, ali i doživljaj prelaska Albanije i školovanje u Francuskoj, tokom kojeg se kretao u avangardnim krugovima. U međuratnom periodu Petrović je, paralelno sa pisanjem, bio i u diplomatskoj službi jugoslovenske države. On je od 1935. do 1945. bio diplomata u Sjedinjenim Državama, o kojima je ostavio multimedijalno svedočanstvo. Najpre, treba pomenuti da su Sjedinjene Države mesto radnje drugog dela Petrovićevog najobimnijeg romana „Dan šesti”. Potom, Petrović je scene iz američkog života ovekovečio [video-snimcima](#) u boji. Pored umetničkih prika-

za Amerike, o Petrovićevom odnosu prema njoj svedoče i pisma u kojima je opisivao američku zemlju i ljude. On je bio fasciniran mešovitim ljudima različitog porekla, visinom „buldinga” (sic!) i širinom ulica. No, prepoznatljiv element Petrovićeve poetike još iz vremena života u Evropi bila je potraga za iskonskim, arhaičnim čovekom i njegovom vezom sa prirodom. Zbog toga ne čudi što je, nakon dela o starim Slovenima i afričkim plemenima, značajan deo Petrovićevog pisanja i snimanja Amerike bio usmeren ka američkim starosedeocima i njihovom pokušaju da očuvaju sopstveni način života u rezervatima.

Milena Šotra Gaćinović

Milena Šotra (1909–2003) rođena je u hercegovačkom selu Pješivac kod Stoca. Mlada se udala za Vojislava Gaćinovića, nakon čijih su se bogoslovskih studija zaputili u Sjedinjene Države, u kojima će ostati od 1926. do 1932. godine. Šotra Gaćinović je prateći mesta muževljeve službe najpre upoznala život kolonije Hercegovaca u nebraskanskom gradu Omaha, da bi kasnije prešla u podneblje koje je više odgovaralo njenom senzibilitetu – cvetnu Kaliforniju. Tokom boravka u Kaliforniji bavila se prosvetnim radom sa decom iseljenika. Nakon povratka u Jugoslaviju (1932–1938) ona se u društvu svog zemljaka Mustafe Golubića i Veljka Vlahovića politički usmerila i postala komunistkinja, dok se za profesionalno usmerenje ka slikarstvu, po kom je upamćena, odlučila tokom boravka u Parizu. Početak

rata naterao ju je da ponovo pređe Atlantik i da se pridruži mužu u Njujorku, a potom i Pitsburgu. Sakupljanje dobrotvornih priloga za pomoć Narodnooslobodilačkoj borbi i kreiranje propagandnih plakata bili su metodi angažmana Šotre Gaćinović za vreme rata. Nakon rata, život i rad nastavila je u Jugoslaviji. Za sobom je ostavila memoarsko delo „Viđenja iz iseljeničkog života u Americi”, koje danas predstavlja neprocenjiv izvor o društvenoj istoriji SAD početkom XX veka i o doživljaju Amerike od strane srpskih i drugih jugoslovenskih iseljenika. Pored opisa iseljeničkog života, memoari obiluju dragocnim opisima značajnih autorkinih savremenika.

Američki automobili u Beogradu

Austrougarski **neselsdorf**, prvi automobil na ulicama Beograda stigao je u glavni grad Kraljevine Srbije 1903, a bio je u vlasništvu trgovca Boška Radulovića, dok je prvi beogradski šofer bio njegov prijatelj Sreten Kostić. Dolazak automobila jedna je od prekretnica u modernizaciji Beograda koja se intenzivirala naročito u međuratnom periodu kada na jugoslovensko tržište dolaze i američki automobili.

Američki preduzetnik Henri Ford osnovao je svoju kompaniju („**Ford Motor Company**“) 1903. godine. Prvi automobil marke **ford** bio je **model A**, da bi on pet godina kasnije bio zamijenjen čuvenim **modelom T**, prvim automobilom dostupnim američkoj srednjoj klasi. Nije mnogo prošlo od tada do pojavljivanja prvog **modela T** u Beogradu. Američka lekarka Rozalija Morton 1919. donirala je ovaj automobil kao prvo ambulatno vozilo beo-

gradskoj Stanici za hitnu pomoć. Ubrzo je polovina automobila na ulicama Beograda bila **ford T**, dok su i američka vozila u međuratnom periodu uglavnom dominirala jugoslovenskim tržištem. Pored **forda**, američki automobil koji je najčešće mogao da se vidi u Beogradu bio je **ševrolet**, a i druge američke firme poput **kadilaka** i **dodža** imale su svoja predstavništva u Jugoslaviji. Veliki broj reklama u jugoslovenskim novinama međuratnog perioda bio je posvećen prodaji automobila ili auto delova, a kao i na ulicama, i u štampi je **ford** bio omiljen.

Zanimljivo je da je prvi automobil u kolekciji Bratislava Petkovića, koja danas čini **Muzej automobila** u Beogradu, bio upravo **ford T**.

▲ Politika, 26.4.1925.

▼ Bratislav Petković i „Ford T“, (izvor: Muzej automobila u Beogradu)

Američka samoposluga u Beogradu

Konzumerizam i potrošačko društvo asociraju na proces vesternizacije i, češće, amerikanizacije jednog društva. Iako usko u vezi sa kapitalizmom, konzumerizam tokom pedesetih i šezdesetih godina prodire i u socijalističku Jugoslaviju, a jedan od primera ovog procesa je otvaranje samoposluga američkog sistema. Prva samoposluga, ne samo u SFRJ, već i u celoj jugoistočnoj Evropi, otvorena je 1956. u mestu Ivancu kod Zagreba. Nedugo zatim, 1958. u Beogradu na Cvetnom trgu je otvorena do tada najveća samoposluga u Jugoslaviji.

Inspiracija za supermarket „**Cvetni trg**“ bio je supermarket izložen u centralnom delu američkog paviljona na Zagrebačkom velesajmu 1957. godine. Samoposluga u centru Beograda izgrađena je na inicijativu Milorada Jovanovića, direktora Trgovinskog preduzeća „**Vračar**“. Iz Amerike su pristigla i dva stručnjaka kako bi pomogla oko dizajna i opremanje samoposluge. Kao najveći izazov

▼ Samoposluga „Cvetni trg“ (izvor: Digitalna biblioteka grada Beograda)

pokazalo se pakovanje proizvoda koji su do tada prodavani bez ambalaža. Kako većina proizvođača nije bila spremna da promeni način pakovanja, smatrajući da je neisplativo kompletno ga menjati zbog ograničene količine proizvoda potrebnih za opremanje samoposluge „**Cvetni trg**“, Trgovinsko preduzeće „**Vračar**“ je iz Italije uvezlo mašine za pakovanje, zajedno sa celofanom i potrošačkom korpom.

Samoposluga „**Cvetni trg**“ otvorena je 28. aprila 1958. uz prisustvo američkog ambasadora Karla Renkina. Imala je 600 kvadratnih metara, 20 metara frižidera sa upakovanim mesom, 7 frižidera sa smrznutom hranom koja do tada nije mogla da se nađe u Jugoslaviji, vitrine sa voćem i povrćem uz sistem za hlađenje, sa šest kasa sa pokretnim trakama. Nakon toga broj samoposluga u Beogradu nastavio je da raste; već naredne godine je izgrađeno osam.

Michelle Obama, **Becoming**, New York: Crown Publishing, 2018. i Mišel Obama, **Moja priča**, Beograd: Laguna, 2020.

Uglavnom se u našem Newsletter-u trudimo da skrenemo pažnju na nove naslove iz oblasti američkih studija kod nas i u Sjedinjenim Državama. No, pored naučnih studija o SAD, važno je osvrnuti se i na aktuelna izdanja izvora za američku istoriju. Oni se učestalo objavljuju u Sjedinjenim Državama, a najzvučniji među njima brzo dobiju i prevode na postjugoslovenskom prostoru. Tako je bivša prva dama Mišel Obama objavila zapažene memoare 2018. godine, pod naslovom „**Becoming**”. Američka pravnička je nakon kraja drugog mandata svog muža osetila, kako kaže, da ima mnogo stvari koje želi da obznani javnosti. Svoja sećanja na protekli život podelila je u tri jasne celine. Prva celina se tiče njenog detinjstva i života pre Obaminog dolaska u njega. Druga celina prati njihov zajednički život pre Bele kuće, dok je treća sećanje na dane u Vašingtonu. Mišel Obama kroz delo insistira da je ona obična žena na neobičnom životnom putovanju, koja želi da iskoristi svoje javno prisustvo da pomogne i drugima da se njihove priče čuju. Njena priča je snažno odjeknula. Knjiga je na američkom tržištu dostigla neviđen uspeh i postala najprodavanijom knjigom 2018. godine. Prevedena je na nekoliko desetina svetskih jezika i na srpskom se pojavila pod naslovom „**Moja priča**” 2020. godine.

Barack Obama, **A Promised Land**, New York: Crown Publishing, 2020. i Barack Obama, **Obećana zemlja**, Zagreb: Planetopija, 2021.

Nedugo posle svoje supruge, i četrdeset četvrti predsednik Sjedinjenih Država, Barak Obama, objavio je sećanja, i to na period sopstvene administracije. Krajem 2020. godine u SAD su objavljeni njegovi memoari „**A Promised Land**”, koji se od ove godine mogu čitati u hrvatskom prevodu, pod naslovom „**Obećana zemlja**”. Iako je težište Obaminog pripovedanja na njegovoj političkoj karijeri i na događajima koji su obeležili njegove predsedničke dane, kroz delo se on osvrće i na uspomene iz detinjstva i sa studija. Obama je memoare podelio u sedam hronološki poređanih celina, i opremio ih bogatom kolekcijom fotografija. Zahvaljujući ovoj knjizi, izučavaoci Obamine administracije mogu da dobiju uvid u tok misli predsednika kao i u njegove intimne stavove o brojnim pitanjima koja još uvek tište američku javnost. Obama se memoarima pridružio brojnim američkim predsednicima koji su u prethodnih vek i po ostavili sopstveno pisano svedočanstvo o danima na vlasti, od Martina van Bjurena do Džordža Buša Mlađeg. Obama je „**Obećanom zemljom**” nastavio i seriju autobiografskih dela, koja je započeo knjigama „**Snovi moga oca**” (1995) i „**Smelost nade**” (2006). Predstavljena dela Mišel i Baraka Obame karakteriše vrlo mala vremenska distanca od događaja koje opisuju, te se podrazumeva da im treba pristupiti kritički i sa svešću o svim prednostima i manama memoara kao istorijskog izvora.

LA84 Sports Library and Digital Collection <https://digital.la84.org/>

Uprkos okolnostima izazvanim pandemijom, ovog leta smo ipak imali priliku da pratimo 32. Letnje Olimpijske igre. U vremenu prelamanja političkih sukoba i sportskih nadmetanja hladnoratovskih supersila, Olimpijske igre u Los Angelesu iz 1984. godine bile su i mesto demonstracije novih američkih tehnologija iz Silicijumske doline. Među tekovinama OI u Los Angelesu bila je i Fondacija, osnovana sa ciljem promovisanja značaja sporta u američkom društvu, dok su joj inovativne tehnologije omogućile kreiranje jednog od najznačajnijih digitalnih repozitorijuma u domenu istorije sporta. Korisnici ovog veb sajta mogu pristupiti tematskim kolekcijama digitalizovanog materijala posvećenog istoriji američkog i globalnog olimpijskog i paraolimpijskog sporta, te pojedinačnih sportova poput tenisa i bejzbola, u razdoblju od 19. do 21. veka. Sadržaj platforme čini preko 200.000 digitalizovanih jedinica, među kojima su dokumenta, periodične publikacije, poster, fotografije i intervjui. Osim primarnih izvora, na veb sajtu se nalaze i popisi relevantnih naučnih časopisa, monografija i disertacija iz oblasti istorije sporta, zbog čega on predstavlja riznicu vrednog materijala za istraživače koji proučavaju fenomen sporta, studente, kao i za sve ljubitelje sporta i njegove istorije.

The National WWI Museum and Memorial <https://www.theworldwar.org/>

Kao lokalni veteran iz Prvog svetskog rata, Hari Truman je 1921. godine prisustvovao postavljanju temelja, a 1926. godine, tadašnji američki predsednik Calvin Kulidž je uz veliku ceremoniju u Kansasu predstavio javnosti spomenik posvećen američkim borcima stradalim tokom Prvog svetskog rata. Tokom 2000-ih godina, odlukom Kongresa, prostor oko memorijala postao je Nacionalni muzej Prvog svetskog rata i danas predstavlja jedinstvenog čuvara sećanja na događaje koji su obeležili razdoblje od 1914. do 1918. godine, kako u Sjedinjenim Američkim Državama, tako i u svetu. Veb sajt ove institucije posetiocu nudi mogućnost da zaviri u virtuelne izložbe, dok najveću pažnju istraživača privlači baza digitalizovanog materijala, koja omogućava pretraživanje građe odabirom vrste istorijskog izvora, ključne reči ili neke od opcija u okviru naprednog pretraživanja. Digitalne kolekcije dostupne na veb sajtu raspolažu dokumentima, rukopisima, pismima, štamptom i fotografijama, te su veoma značajne istraživačima ovog razdoblja američke i globalne istorije. Interaktivni vremeplov Prvog svetskog rata, upotpunjen nastavnim materijalima, rasvetljava i edukativnu namenu platforme zbog čega može biti naročito korisna profesorima, studentima i učenicima.

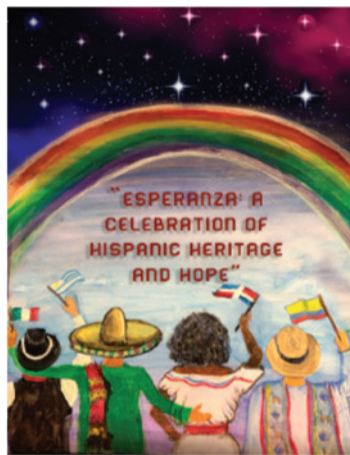

Newsletter
Vol. 20
jul-avgust 2021.

Najave konferencije konkursi

Hispanic Heritage Month

Period od 15. septembra do 15. oktobra u Sjedinjenim Američkim Državama proslavlja se kao dan hispankog nasleđa. Tradiciju proslavljanja ovog praznika ozvaničio je predsednik Lindon Džonson, a Ronald Regan je odredio da čitav mesec bude posvećen hispanskoj tradiciji u SAD. Ove godine tema meseca hispankog nasleđa je: „**Esperanza: Proslava hispanke tradicije i nade**“ („**Esperanza: A Celebration of Hispanic Heritage and Hope**“). Ideja koja stoji iza ovakvog naslova nije isključivo proslavljanje doprinosa Latinoamerikanaca u prošlosti, već i svih njihovih budućih uspeha.

Labor Day

Kao što se u velikom broju zemalja prvi maj obeležava kao Dan rada, tako se on u Sjedinjenim Američkim Državama proslavlja svakog prvog ponedeljka u septembru. Na ovaj dan u Americi se slave doprinosi i uspesi američkih radnika u borbi za svoja prava. Dan rada je postao nacionalni praznik 1894. godine, u vreme predsednika Grovera Klivlenda, koji se odlučio za proslavu ovog dana u septembru radije nego u maju, koji je podsećao na nemire na Hejmarketu u Čikagu (4. maj). Dan rada svake godine pada u ponedeljak, kako bi zaposleni imali priliku da uzmu tri dana odmora. Ove godine Dan rada u SAD proslavljaće se 6. septembra.

Udruženje "Fulbrajt i prijatelji" sa radošću poziva svoje članove i članice na koktel i svečano uručenje nagrade "Predvodnica" dobitnicama za 2019. i 2020. godinu: prof. dr Radojki Vukčević i ass. dr sci med Valentini Opančini u petak 17.09. sa početkom u 18h u Rektoratu Univerziteta u Beogradu na otvorenom (Kapetan Mišino zdanje)!

S obzirom na to da je ovaj koktel isključivo za alumniste programa američke vlade, ukoliko nemate poziv na koktel u inboxu mail-a, a jeste alumnista, molimo Vas da pošaljete svoje ime, prezime, naziv i godinu programa razmene na kojoj ste bili na mail: office@fulbright.org.rs. Radujemo se viđanju uživo!

FULBRIGHT
& FRIENDS

Fulbrajt i prijatelji / Fulbright & Friends